

พลังเครือข่ายนักสื่อสาร ร่วมรณรงค์ สร้างความตระหนัก รักษาสายน้ำ

“เครือข่ายลุ่มน้ำสมุน” ลาน้ำสาขาสายเล็กๆ ที่ไหลผ่านแต่ละหมู่บ้านของตำบลถืมตอง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ทำให้เกิดความชุ่มชื้นในพื้นที่ ก่อนไหลรวมลงสู่ลำน้ำสมุน สายน้ำสายยาวที่หล่อเลี้ยงผู้คนทั้ง ตำบลสะเนียม ตำบลถืมตอง และตำบลไชยสถาน กลายเป็นหนึ่งพลังสายน้ำที่จะไหลไปรวมกับลุ่มน้ำอื่นๆ ลงสู่แม่น้ำน่าน

กลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน เป็นกลุ่มเด็ก ๆ ในตำบลถืมตอง ตำบลสะเนียม และตำบลไชยสถาน ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน วัยเพียง 12-21 ปี ซึ่งได้ฝึกฝนและพัฒนาทักษะนักสื่อสาร ร่วมดูแลและแก้ไขปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ร่วมรณรงค์ สร้างความตระหนัก โดยใช้สื่อที่ถนัด “วิทยุขยายความดีเยาวชนตำบลถืมตอง” นำเสนอเนื้อหาสิ่งดีๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ และขับเคลื่อนกิจกรรมที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าต้นน้ำลุ่มน้ำสมุน ทั้งการรวมกลุ่ม ทำกิจกรรมสำรวจสภาพปัญหาทรัพยากรที่เกิดขึ้น และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยการรณรงค์ให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญ กลุ่มเยาวชนจึงใช้ช่องทางของนักสื่อสารขยายความดี สถานีวิทยุความดีเยาวชนตำบลถืมตอง เป็นช่องทางถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้กับคนในชุมชนเป็นประจำทุกวัน อีกทั้งยังช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารและสร้างเยาวชนนักสื่อสารรุ่นใหม่เพื่อทำหน้าที่ขยายความดีของเยาวชนและงานอนุรักษ์ดูแลป่าต้นน้ำ ของผู้ใหญ่

การเริ่มต้นทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ทำให้เยาวชนเกิดการแลกเปลี่ยนและเล็งเห็นถึงสถานการณ์ความเชื่อมโยงของปัญหา ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของแต่ละพื้นที่ที่จะช่วยกันดูแลทรัพยากร จึงเกิดการทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มเยาวชนเครือข่าย โดยมีวัตถุประสงค์ของกลุ่ม เพื่อสร้างความสามัคคีระหว่างเยาวชนระดับลุ่มน้ำ โดยมี กิจกรรมดูแลลุ่มน้ำเป็นเครื่องมือ ปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนรักป่าและสิ่งแวดล้อม สืบทอดเจตนารมย์ของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำสมุน ทั้งนี้การทำกิจกรรมของเครือข่ายยังมีพี่เลี้ยงซึ่งเป็นอาจารย์นักพัฒนาที่อยู่ในพื้นที่คอยให้คำปรึกษาแนะนำและสนับสนุนการทำกิจกรรม แม้ในช่วง 2-3 ปี ที่ผ่านมาการทำกิจกรรมจะขาดหายไปบ้าง แต่ด้วยความหวังและเล็งเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าต้นน้ำทำให้เยาวชนรุ่นใหม่พยายามรวมตัวและทำกิจกรรม พี่ฟูและอนุรักษ์ที่สามารถดำเนินการได้ตามกำลังความสามารถของพวกเขา เช่น นักสื่อสารขยายความดี การสำรวจติดตามประเมินสภาพป่า การจัดทำป้ายรณรงค์ในชุมชน เป็นต้น

ในวันนี้ เยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน ซึ่งมีสมาชิกกว่า 60 คน มีรูปแบบการทำงานแบบ “ร่วมคิด ร่วมทำ นำผลที่เกิดขึ้นขยายสู่สาธารณะ” โดยยึดหลักฐานคิดกิจกรรมบนพื้นฐานต้นทุนของชุมชนและสภาพปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น ซึ่งมีโครงสร้างการทำงานแบบหลวมๆ ไม่มีประธานเครือข่าย แต่ใช้รูปแบบผู้ประสานงานกลาง และผู้ประสานงานระดับหมู่บ้าน อีกทั้งแกนนำเยาวชนแต่ละรุ่น เกิดจากการยอมรับกันโดยธรรมชาติ ตามบุคลิก ใครทำกิจกรรมบ่อยเป็นแกนนำหลัก พุดเก่งเป็นประชาสัมพันธ์ ส่วนสมาชิกที่เหลือก็จะกลายเป็นแนวร่วม กระบวนการทำงานจึงเริ่มต้นด้วยการร่วมคิดกันในกลุ่มแกนนำหลักของแต่ละหมู่บ้านก่อน เพื่อให้ได้ข้อสรุป ก่อนจะประชาสัมพันธ์ประสานแจ้งให้สมาชิกในแต่ละหมู่บ้านทราบและเข้าร่วมทำกิจกรรมกัน ทำให้กลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุนกำลังเติบโตเพื่อทำหน้าที่ “พลังเครือข่ายนักสื่อสาร” คอยบอกเล่าขยายความดีที่เกิดขึ้น

ถึมตอง...ซุมชนคนดี...ฟ้งตนเอง

“การหิบบิ้นหื้อแกกััน จะฮักกัันเปงกัันตลอดปีตลอดจาด อะหยังที่ กัายเปันไบห้าไบบาท มันจะขาดกัันเปันปี เปันน่อง” (หมายควมว่า การหิบบิ้นให้แกกััน จะทำให้รักกัันไปตลอดปีตลอดชาติ อะไรที่เปันเงินเปันทอง จะทำให้ขาด การเปันปีน่องกััน) คำกล่าวสอนของ พ่อป่ัน นั้นสว่าง สะท่อนการเพาะบ่มให้คนในซุมชนรู้จักเบงปีนสืบสานกัันมา

“บ้านถึมตอง” ซือหมู่บ้านที่ถูกเรียกขาน ตามการใช้วัสดุจากใบตองทำเปันที่ฟักด้วย “ถึม¹” ในอดีต ซือ บ้านสวนตอง มีซุมชนกลุ่มเล็ก ๆ เข้ามาตั้งรกรากมีเหย้าเรือนอยู่ริมน้ำสมุน และชาวบ้านนาท้อ ตำบลไชยสถานในขณะนั้นได้รวมกันเปันหมู่บ้าน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2435 ในพื้นที่อุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ พืชผลทางการเกษตรทั้งเรือกสวนไร่นา กลายเปันแหล่งปลูกข้าว หรือ “อู่ข้าวอู่น้ำ” ที่สำคัญเพื่อส่งให้กับค้อมเจ้าเมือง ปัจจุบันบ้านถึมตองถูกเบงแยกออกเปัน 8 หมู่บ้าน (บ้านถึมตอง บ้านเขื่อนแก้ว บ้านวังฆ้อง บ้านนาท้อเตัน บ้านกัวป่าห้า บ้านดอนถึมตอง บ้านฝายแก และบ้านใหม่สุขสันต์) ตั้งอยู่ในตำบลถึมตอง จังหวัดน่าน มีชาวบ้านอาศัยอยู่ 1,162 ครัวเรือน มีอาชีพหลัก ซือ การปลูกข้าว รองมาซือ การปลูกถั่วเหลืองและปลูกพืชสวน เช่น มะม่วง ลิ้นจี่ และอาชีพรอง ซือ การปศุสัตว์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ การจักสาน และรับจ้างทั่วไป ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่ใช้บริโภคในครอบครัว และที่เหลือนำออกจำหน่ายภายในหมู่บ้านทั่วไป ซึงหมู่บ้านต่าง ๆ ยังคงใช้ล่าน้ำสายเดียวกัน นั้นซือ “ล่าน้ำสมุน” ซือเปันสายเลือดสำคัญที่หล่อเลี้ยงคนจำนวนมากและมีประวัติศาสตร์คู่บ้านคู่เมืองน่านมาอย่างยาวนาน นอกจากนี้ยังมีป่าซุมชนภูฮ้ง-ภูสลอน มีพื้นที่ประมาณ 1,200 ไร่ เปันแหล่งป่าไม้เบญจพรรณและไม่ใช้สอยอื่น ๆ ซึงซุมชนได้ทำการอนุรักษ์และดูแลรักษาเพื่อให้อุทกหลานได้ใช้ประโยชน์

ตำบลถึมตอง ซือเปันตำบลที่มีความเข้มแข็ง เนื่องด้วยบริบทของซุมชนที่มีการพึ่งพาอาศัยเอื้ออาทรต่อกัน และมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล โดยมีภูมิปัญญาวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เชื่อมร้อยความสัมพันธ์ของคนในซุมชน และมีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีสู่รุ่นลูกหลานเพื่อรักษาจารีตประเพณี (ฮีดฮอย) ดังเดิมไว้ อาทิเช่น พิธีกรรมสู่ขวัญเพื่อเปันขวัญและกำลังใจแก่บุคคลซึงจะทำในโอกาสต่าง ๆ การทำบุญสืบทอดชะตาหลวง งานประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า การทานสลากภัตร ทานธรรม พังกรรมมหาชาติ ทานข้าวเปลือกข้าวสาร ถวายเรือนทานห่อฟ้า แต่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ประเพณีสงกรานต์ขนทรายเข้าวัด ก่อเจดีย์ทราย รดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ การแห่บั้งไฟ เปันต้น ซือเหล่านี้ ล้วน เปันทุนทางวัฒนธรรมที่หนุนเสริมให้ชาวถึมตองอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ

วิถีชนบทที่ยังคงเกือกูกกัน ดังคำกล่าวว่ “พริกบ้านเหนือ มะเขือบ้านใต้” ประกอบกับการน้อมนำเอาพระราชดำริเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มาปฏิบัติ ทำให้ซุมชนมีการพึ่งตนเอง อยู่แบบพออยู่พอกิน ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ ในบริเวณบ้านของตนเอง แทบพุดได้ว่าเกือบทุกหลังคาเรือน การรวมกลุ่มพึ่งพากันเองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กลุ่มวิสาหกิจซุมชนแปรรูปเนื้อสัตว์ กลุ่มโรงสีซุมชน กลุ่มทำปุ๋ยหมัก กลุ่มทำน้ำยาเอนกประสงค์ กลุ่มตีเหล็ก กลุ่มทำไม้กวาด ปมน้ำมันซุมชน เปันต้น นับเปันการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองที่หลากหลาย

¹ “ถึม” ซือ การใช้ไม้ขัดแตะ 2 อัน นำมาประกบกันโดยมีใบตองอยู่ระหว่างกลางของไม้ขัดแตะ ใช้ทำหลังคาหรือฝายบ้าน

“การเรียนรู้ของชุมชน” เป็นกระบวนการพัฒนาตนเองเพื่อความอยู่รอด และสร้างความสุขของคนในชุมชน โดยใช้ศรัทธา ความเชื่อ และวัฒนธรรม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ความเป็นพี่เป็นน้อง ความเป็นเครือญาติ เป็นเพื่อน เป็นเสี้ยว มาช่วยพึ่งพิงอาศัยกัน ดูแลทุกข์สุขกัน ด้วยเชื่อว่า “คำตอบอยู่ที่หมู่บ้าน” ดังนั้นความเป็นชุมชนจึงไม่มีเขา ไม่มีเรา กรอบวิธีคิดนี้เองจึงนำไปสู่ฐานคิดของการพัฒนาชุมชนฐานราก ที่เชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชนและประชาคม ฐานรากว่าจะสามารถยืนหยัดสร้างความเข้มแข็งให้กับตนเองให้สามารถทัดทานกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่ถาโถมเข้ามาในชุมชนได้ นอกจากนี้ชุมชนแห่งนี้ยังได้มีการพัฒนาแกนนำเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบล ในการคิดริเริ่มกิจกรรมต่างๆ เช่น การรณรงค์ภาวะโลกร้อน การจัดการขยะ เรียนรู้วิถีชาวนา ดนตรีพื้นบ้าน สื่อเยาวชน เป็นต้น ทำให้เยาวชนมีการรวมกลุ่มขับเคลื่อนงานด้านเยาวชน สร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ห่างไกลจากอบายมุข และสิ่งเสพติด

วิทยุขยายความดีเยาวชนถึมตอง...สร้างพลังแนวร่วม...สู่กลุ่มเยาวชนเครือข่ายรักษ์น้ำ

ด้วยเป็นกลุ่มเยาวชนนักจัดรายการสถานีวิทยุขยายความดีเยาวชนถึมตอง คอยพูดคุย สื่อสาร บอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ผ่านรายการวิทยุ ทั้งเรื่องสิ่งแวดล้อม สถานการณ์เยาวชนและวัยรุ่น สุขภาพ ชาวชุมชน และการเล่านิทานสุภาพ และการ์ตูนวิทยาศาสตร์ เพื่อให้หาเนื้อหาสิ่งดีๆ ที่มีอยู่ในชุมชนออกมานำเสนอ และเปิดพื้นที่เรียนรู้สิ่งดีที่มีอยู่ในชุมชน การนั่งร่วมวงพูดคุยหลังเสร็จสิ้นภารกิจการจัดรายการในแต่ละวัน “สิ่งแวดล้อมทั่วไป” เป็นหัวข้อประเด็นหลักที่พวกเขา มักหยิบยกขึ้นมาสนทนากันภายในกลุ่ม ทำให้พวกเขาได้เห็นถึงปัญหาและสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นประจักษ์อยู่ตรงหน้าในระหว่างนั่งพูดคุย “เราเห็นวัวที่ถูกมัดหน้าสถานีวิทยุกระหายน้ำ เมื่อเอาน้ำไปวางไว้ใกล้ๆ วัวดึงเชือกจนขเพื่อดิ้นรนที่จะกินน้ำ” เด็กๆ เริ่มคิดถึงต้นไม้ในป่า “วัวมีขาเดินมากินน้ำได้ ต้นไม้ละไม่มีขา จะหาน้ำกินได้อย่างไร” สถานการณ์อื่นๆ ใกล้ๆ ตัวเริ่มถูกพูดถึง “บ้านเราอยู่ใกล้ฝาย คนแย่งน้ำกัน กลางคืนแทบไม่ได้นอนเพราะหมาเห่า ชาวบ้านบางคนมาเปิดประตูน้ำ บางคนมาปิด เหตุการณ์เกิดขึ้นทั้งคืน” เสียงบอกเล่าของเพื่อนๆ ในกลุ่มที่เจอปัญหา ผลผลิตทางการเกษตรของพ่อแม่ลดน้อยลง จึงได้ข้อสรุปว่า “สถานการณ์น้ำกำลังวิกฤติ” เกิดภาวะแห้งแล้ง มีน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร โดยเฉพาะการปลูกข้าวและถั่วเหลือง ซึ่งเป็นอาชีพหลักของชุมชนแถบนี้ กอปรกับในรอบหลายสิบปีที่มีลำเหมืองผ่านพื้นที่ดังกล่าว ไม่ปรากฏว่ามีน้ำแห้งขอดเลย ดังนั้น กลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นลูกหลานของพี่น้องเกษตรกรที่อาศัยน้ำ จึงได้จุดคิดและมองว่าปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องที่ต้องร่วมมือกันแก้ไขโดยเร่งด่วนก่อนที่จะสายเกินแก้

การรวมกลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน จึงเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2552 ด้วยหวังจะมีส่วนร่วมในการบรรเทาปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน น้องชล² น้องฟ้า³ พี่นักศึกษาฝึกงานจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และเพื่อนๆ ที่กำลังเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษา กว่า 8 คน จึงชักชวนกันไปสำรวจป่าต้นน้ำที่อยู่ในตำบลถึมตอง นั่นคือ การลงพื้นที่สำรวจ เพื่อสืบข้อมูลและข้อเท็จจริงที่จะนำไปสู่วาระสาธารณะและการแก้ไขปัญหา น้องชล และน้องฟ้า นำทีมเพื่อนๆ เริ่มค้นหาความจริงจากผู้รู้ในชุมชน นานมัน⁴ พ่อกำนันพูนผล⁵ ได้บอกเล่าถึงความสมบูรณ์ของผืนป่าในอดีต ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับป่า ซึ่งส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการขยายชุมชนของชาวเขาที่

2 นางสาวชลธิชา ไชยแสน แกนนำรุ่น 1 และอดีตประธาน กลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน
3 นางสาวสุปรียา พรหมตะ แกนนำรุ่น 2 กลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน
4 นานมัน ปรากฏชุมชน
5 พ่อกำนันพูนผล ผู้บุกเบิกชุมชนบ้านถึมตอง

ถูกโยกย้ายถิ่นฐานจากหน่วยงานภาครัฐ อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ เมื่อพื้นที่ทำกินมีน้อย ไม่เพียงพอ การบุกรุกพื้นที่ การตัดไม้ทำลายป่าจึงเกิดขึ้น เมื่อได้ข้อมูลจากการลงพื้นที่พิสูจน์ให้เห็น “การสำรวจป่าต้นน้ำ...ป่าชุมชน” กิจกรรมแรกของเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุนจึงเกิดขึ้น พ่อกำนันนำทีมพากลุ่มเยาวชนดูพื้นที่จริง องค์กรบริหารตำบลไชยสถาน และองค์การบริหารตำบลถ่มตองร่วมคณะไปกับกลุ่มเยาวชนด้วย “ภูเขาหัวโล้น...ป่าไม้ที่มีอยู่ได้ถูกแปรสภาพเป็นพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน” ภาพที่เห็นประจักษ์อยู่ตรงหน้า เมื่อขึ้นไปสำรวจต้นน้ำ พวกเขาได้พูดคุยกันถึงสาเหตุและได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะเพื่อเป็นทางออกของปัญหา

จากการผลักดันของคณะผู้สำรวจและความคิดแบบเด็ก ๆ นักสื่อสารที่อยากให้ผู้ใหญ่ได้รับรู้และเข้ามาดูแลรักษาต้นน้ำแห่งนี้ กลุ่มเยาวชนจึงจัดทำร่างข้อเสนอ “10 ทางออกของการแก้ปัญหา” ประกอบด้วย 1) แก้ปัญหาภัยแล้ง (ระยะสั้นและระยะยาว) 2) แก้ไขพื้นที่ทำกินของคนที่อยู่ต้นน้ำให้บุกรุกป่าน้อยลง 3) สภาพป่าไม้ต้องมีเท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้นเท่านั้น 4) การเผาป่าและการใช้สารเคมีต้องลดลง ให้ความรู้ที่เป็นทางเลือกแทนการทำลาย 5) ส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพารา ไม้สัก ไม้รวก หวาย กล้วย เป็นต้น 6) ปลูกจิตสำนึกให้คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง (การลุกขึ้นมาของชาวบ้านเอง) 7) ให้รัฐเป็นผู้รับผิดชอบจัดลำดับของการพัฒนาให้ชัดเจน เช่น แบ่งโซนพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ป่าเศรษฐกิจและ ป่าชุมชน เป็นต้น 8) มีกติการ่วมกันในการใช้ทรัพยากรระหว่างรัฐกับชุมชน 9) ขอให้มีคณะกรรมการจัดการแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำสมุนโดยคนในชุมชนลุ่มน้ำสมุน และ 10) ผลักดันให้ต้นน้ำสมุนที่มีปัญหาเป็นพื้นที่นำร่องของโครงการปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ จังหวัดน่าน เพื่อเสนอต่อองค์กรบริหารส่วนตำบลถ่มตอง และผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน หวังจะให้เกิดการจัดตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำสมุนขึ้นมา รับผิดชอบจัดการแก้ปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับลำน้ำสมุน

ขยายแนวร่วม...ขยายความดี คน “ฮักป่า ฮักน้ำ ฮักชุมชน”

“ท่านคน สองคน คงไม่มีพลัง ถ้ารวมกันมากๆ เสียงเยาวชนจะดังขึ้น ผู้ใหญ่ก็จะฟัง เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่เราจะได้เป็นกำลังสำคัญดูแลน้ำได้”

การเห็นพ้องต้องกันของเยาวชนในกลุ่มที่จะหาแนวร่วมผนึกกำลังกัน เพื่อดูแลทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพัฒนาชุมชนของพวกเขาเอง การขยายกลุ่มให้ใหญ่ขึ้น มีสมาชิกมากขึ้น จึงจำเป็น การจัดค่ายศิลปะและดนตรีเป็นเครื่องมือในการเชิญชวนเพื่อนๆ ในชุมชนใกล้เคียงทั้งจากตำบลสะเนียมและตำบลไชยสถานี่ลำน้ำสมุนไหลผ่าน เข้ามาเป็นพลังแนวร่วมสะท้อนแนวคิดและความรู้สึกที่มีต่อป่า “ความคิดอย่างเดียว ไม่สามารถนำเสนอให้ผู้ใหญ่เข้าใจ พวกเขาจึงตัดสินใจวาดภาพให้ผู้ใหญ่เห็น” จึงเกิดขึ้นในช่วงกลางปี พ.ศ. 2553 บริเวณป่าต้นน้ำ สามวัน สองคืน ณ บ้านห้วยปุก ซึ่งนอกจากจะทำให้กลุ่มเยาวชนได้สมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้น การเรียนรู้การวาดภาพ การลงมือวาด นำสิ่งที่คิดอยู่ในใจสื่อออกมา ทั้งภาพฝันที่อยากให้เป็น ภาพป่าไม้ในสถานการณ์ความเป็นจริง ถูกสะท้อนผ่านภาพวาดของเยาวชนที่มาร่วมกิจกรรมครั้งนั้นและได้ถูกนำไปเสนอต่อสภาประชาชนตำบลถ่มตอง และนำเสนอในเวทีสื่อสารสาธารณะผ่านทางรายการสื่อไทยพีบีเอสให้ผู้ใหญ่ได้มาร่วมรับฟังความคิดเห็นของเยาวชนต่อสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่กำลังเกิดขึ้น นั่นคือ ภาพวาดกลายเป็นเครื่องมือนำเสนอบอกเล่าความคิดความรู้สึกถึงความห่วงใยต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้กับผู้ใหญ่ได้รับรู้ มีการสรุปความคิดเห็นและจัดทำเป็นข้อเสนอแนะต่อผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน

การตอบรับต่อแนวคิดของเด็ก ๆ ด้วยเห็นว่าเป็นพลังของเยาวชน ร่างข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาป่าต้นน้ำสมุน ที่ถูกทำลาย ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการขยายพลังเยาวชนแนวร่วม จากความคิดของเยาวชน “สิ่งแวดล้อมเป็นของทุกคน” ได้ผลักดันให้เกิดคณะกรรมการลุ่มน้ำสมุน ที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการดูแลลุ่มน้ำสมุนของพวกเขา ภายใต้ความรับผิดชอบดูแลของกรมทรัพยากรน้ำที่ 9 โดยมีกลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุนทำหน้าที่

เป็นกองเลขฯ หลังจากนั้นร่องผู้ว่าฯ ได้รับมอบหมายให้จัดเวทีรับฟังข้อเท็จจริงและค้นหาเหตุผลที่ทำให้เยาวชนลุกขึ้นมาขับเคลื่อนเรื่องดังกล่าว เมื่อปัญหาถูกนำเข้าสู่ระบบราชการ การดำเนินการขับเคลื่อนงานของคณะกรรมการที่มีกลุ่มผู้ใหญ่ ผู้นำชุมชน ทั้งจากชุมชน หน่วยงานต่างๆ เป็นคณะกรรมการ ทำให้การขับเคลื่อนเป็นเพียงการประชุมพูดคุย และด้วยความรู้สึกที่ว่า “มันไกลตัวพวกเรา ไม่ใช่เรื่องของเด็ก” กอปรกับแกนนำเยาวชนซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่มเยาวชนต้องออกไปเรียนต่อในต่างจังหวัดและการขับเคลื่อนดังกล่าวไม่ได้ส่งผลต่อการจัดการกลุ่มน้ำสมุนมากนัก ทำให้บทบาทของกลุ่มเยาวชนในการขับเคลื่อนจึงหยุดชะงักไป

กิจกรรมหลักๆ ของกลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน จึงเป็น การจัดรายการวิทยุขยายความดีเยาวชนดีมีตอง และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดรายการ เช่น การอบรมอาสาสมัครนักสื่อสารเยาวชนตำบลดีมีตอง และการอบรมนักจัดรายการเยาวชนและชุมชน ปีละ 2-3 ครั้ง เพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อสาร “รักษัธรรมาชาติ” ให้กับเด็กๆ และผู้ใหญ่ในพื้นที่ใกล้เคียงที่ใช้ประโยชน์จากลุ่มน้ำสมุน นอกจากนี้จะมีกิจกรรมอื่นๆ ที่ทำให้เยาวชนได้รู้จักวิถีชีวิตชุมชนของตนเองและมีกิจกรรมทำอย่างต่อเนื่อง มีความผูกพันสนิทสนมกัน อาทิเช่น กิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์กรรมข้าวท้องถิ่น ที่เกิดจากความสนใจในเรื่องชีววิทยาของเยาวชน และจากการได้ไปศึกษาเรียนรู้เยี่ยมชมศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กรรมข้าวของกลุ่มฮักเมืองน่าน จึงคิดอยากที่จะกลับมาทำกิจกรรมในชุมชนตนเองที่มีวิถีการทำนาอยู่แล้ว “ละอ่อนแป๊ะเรื่องข้าว แหมข้าวบ่จะเอาข้าวดีไหนมากิน” จากคำพูดของน้องฟ้าที่บอกผ่านรายการวิทยุ ทำให้เกิดเวทีชุมชนเรียนรู้ภูมิปัญญาในนาข้าว และงานเรียนรู้เรื่องพันธุ์ข้าว วิถีในนาข้าวและอีกหลายเรื่องราวเกี่ยวกับข้าว (คัดพันธุ์ข้าว และขยายพันธุ์ข้าว) จึงเกิดขึ้น แต่มีการจัดกิจกรรมเพียงครั้งเดียวก็ถูกยกเลิกไปด้วยเหตุผลเพราะ “เยาวชนรุ่นต่อๆ มา ไม่ได้สนใจประเด็นเหล่านี้ ถึงแม้มีการปลูกข้าวเกิดขึ้น แต่พวกเขาไม่ได้กลับไปดูแลและเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวที่เกิดขึ้น” คำบอกเล่าของอาจารย์สุเรียน⁶

รายการวิทยุขยายความดีเยาวชนตำบลดีมีตอง จึงเป็นจุดเริ่มต้นของกลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน จากการที่เด็กๆ ในชุมชนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษา มีปัญหา “พ่อแม่ติดเหล้า” พวกเขาอยากแสดงความคิดเห็น บอกเล่าความรู้สึกที่เกิดขึ้นให้ผู้ใหญ่ได้รับรู้ “จะทำกิจกรรมอะไร ที่ทำให้สนุกสนาน เป็นที่ยอมรับของชุมชน” เยาวชนเหล่านี้จึงกลายมาเป็นแกนนำรุ่นแรกของกลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน และกลุ่มเยาวชน รุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 ก็ยังคงใช้วิทยุขยายความดีเยาวชนตำบลดีมีตองเป็นสื่อเครื่องมือในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำสมุน ทรัพยากรป่าต้นน้ำ สิ่งแวดล้อม และพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นประจำมาจนถึงทุกวันนี้ ถึงแม้ น้องหญิง⁷ และน้องนุ๊ก⁸ แกนนำสำคัญของกลุ่มเยาวชนรุ่นที่ 3 จะพยายามชักชวนเยาวชนในกลุ่มทำกิจกรรมอื่นๆ แต่ก็ยังไม่ได้ผลนัก “กิจกรรมทำแต่ไม่ต่อเนื่อง มีเด็กสนใจน้อย 3-4 คน ไม่มีพลังพอจะไปขยับอะไรได้ กิจกรรมจึงเป็นการจัดรายการวิทยุ โดยนำเอาข้อมูลการดูแลป่ามาบอกเล่าออกรายการมากกว่าการลงไปทำกิจกรรมในพื้นที่ มันไม่เข้มข้นเหมือนรุ่นก่อนๆ” คำบอกเล่าจากอาจารย์สุเรียนถึงสถานการณ์การขับเคลื่อนงานของกลุ่มเยาวชนที่กำลังเกิดขึ้น

การจัดรายการวิทยุขยายความดีเยาวชนตำบลดีมีตอง จะเกิดขึ้นเป็นประจำทุกวัน ตั้งเวลา 5 โมงเย็น ถึง 1 ทุ่มตรง ของวันจันทร์ถึงศุกร์ และตั้งแต่เวลา 9 โมงเช้า ถึงเที่ยงตรง ของวันเสาร์และวันอาทิตย์ ส่งสัญญาณผ่านคลื่น FM 102 MHz ที่สามารถกระจายเสียงไปได้ไกลถึงต่างอำเภอ ทั้งอำเภอเวียงสา อำเภอภูเวียง อำเภอสันติสุข และอำเภอบ้านหลวงได้บ้างบางหมู่บ้าน ซึ่งเป็นคลื่นสัญญาณวิทยุฟรีจาก กสทช. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา การออกอากาศในช่วงแรกๆ สถานีของพวกเขาอยู่บริเวณใต้ถุนบ้านไม้ไผ่ๆ ของอาจารย์สุเรียน และกลายเป็นห้องสี่เหลี่ยมที่ก่อด้วยปูนเมื่อได้รับงบประมาณจากโครงการแผนงานชีวิตมั่นคงปลอดภัยของ สสส. ซึ่งปัจจุบันกลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน

6 นายสุเรียน วงศ์เป็ง ที่เลี้ยงและที่ปรึกษา กลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน

7 นางสาวรุ่งนภา หล่อคำ แกนนำรุ่นที่ 3และผู้ประสานงานกลางเครือข่าย กลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน

8 นางสาวสุธิดา คำปลา แกนนำรุ่นที่ 3 และผู้ประสานงานหมู่บ้านดีมีตอง กลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน

น้ำสมุนไพร ที่มีจัดรายการโดย ดีเจน้องนุก ดีเจน้องฟ้า และกลุ่มเพื่อนๆ เยาวชนในกลุ่มอีก 3-4 คน ที่จะมารวมตัวกันทุก วันเพื่อเตรียมจัดรายการ มีการจัดทำผังรายการ แบ่งวันกันเป็นดีเจประจำสถานี ครั้งละ 1-2 คน แล้วแต่ประสพการณ์ของแต่ละคน หากคนไหนยังมีมือใหม่ ก็จะมีเพื่อนร่วมเป็นดีเจจัดรายการ หรือบางครั้งอาจจะสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันตามความพร้อมของแต่ละคน โดยมี น้องหญิง ทำหน้าที่เป็นพีเลียงคอยแนะนำในการเลือกหัวข้อที่จะนำมาจัดรายการและการ ค้นหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ อินเทอร์เน็ต แผ่นพับ และฝ่ายเทคนิคของสถานี การสื่อสารช่วงแรกๆ เป็นเรื่อง สิ่งแวดล้อมในชุมชน เรื่องทั่วไปของหมู่บ้านและตำบลใกล้เคียง ปัจจุบันเนื้อหาการจัดรายการเน้นการรู้เท่าทันสื่อ การ รักษาป่าและสิ่งแวดล้อม ข้อมูลที่ดีเจตัวน้อยนำมาพูดคุยจะกำหนดหัวข้อและค้นหาข้อมูลกันเอง หรือบางครั้งได้ข้อมูลมา จากสภาประชาชน หรือหน่วยงานต่างๆ ส่งมาให้สื่อสารกัน “การที่ใครจะพูดเรื่องอะไร ขึ้นอยู่กับความสนใจ เขาก็เอาเรื่อง นั้นมาจัดรายการ แต่จะเน้นเรื่องอนุรักษ์ป่าและธรรมชาติ” เสียงบอกเล่าของน้องนุก นอกจากนี้การขยายความดีผ่านวิทยุ คลื่นนี้มิใช่แต่เยาวชนที่ทำหน้าที่เป็นดีเจ แต่ “ผู้ใหญ่” จากหลายชุมชนในตำบลถ้ำทอง ที่ผ่านการฝึกอบรมเป็นนักจัด รายการวิทยุจากกลุ่มเยาวชน ก็เข้ามารับบทบาทและทำหน้าที่นี้ด้วย โดยการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันจัดรายการเพื่อ บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการรักษาป่า รักษาสิ่งแวดล้อม หรือการบอกเล่าเรื่องราวของแต่ละหมู่บ้านในการขับเคลื่อนงาน อนุรักษ์และพัฒนา

“หลังจากอบรมเสร็จก็มานั่งวางแผนการจัดรายการ หมู่บ้านไหนรับผิดชอบวันไหน หญิงรับวางแผนให้ เมื่อผู้ใหญ่ มาจัดก็จะทำหน้าที่ช่วยดูเรื่องเทคนิค ผู้ใหญ่ หลายคนติดลม รู้สึกสนุก มีแฟนคลับเป็นของตัวเอง ผู้ใหญ่หลายคนดีใจที่ ได้ถ่ายทอดให้ผู้ฟังรับรู้เกี่ยวกับหมู่บ้านของตัวเอง” น้องหญิงบอกเล่าถึงขั้นตอนการทำงานของผู้ใหญ่ที่ร่วมจัดรายการ นั้นคือ การเผยแพร่การขับเคลื่อนงานและขยายความดีจากกลุ่มผู้ใหญ่ที่มีหัวใจ “ฮักป่า ฮักน้ำ ฮักชุมชน” นอกจากนี้ น้อง หญิง ยังรู้สึก “จากที่เยาวชนไม่ได้คลุกคลีกัน ทำให้พวกเขารู้จักกันมากขึ้น พอเราจัดการฝึกอบรมนักจัดรายการ ทำให้ เขาต้องออกไปหาข้อมูล และรู้จักชุมชนมากขึ้น เขาก็เริ่มเห็นความสำคัญ และจากที่ชาวบ้านคิดว่าเขาทำไม่ได้ เมื่อเราได้ ฝึกการใช้สื่อวิทยุให้ เขารู้ว่ามันไม่ยาก ทำให้เรื่องราวการดูแลป่า ดูแลทรัพยากร ของชาวบ้านสามารถแพร่กระจายไปได้ ไกลอีกด้วย” ผลที่เกิดขึ้นตามมา คือ การเกิดแนวร่วมของกลุ่มคนที่ได้ฟังวิทยุ ทั้งการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ คำแนะนำ และให้การสนับสนุน หรือจุดประกายความคิดเพื่อนำไปเป็นแบบอย่างในชุมชนของตนเอง “ผู้ฟังบางคน โทร มาถาม มาคุย สนใจโครงการ มีให้คำปรึกษา การทำงานต่อ บางคนสนับสนุนให้ลูกหลานมาร่วมกลุ่มอีกด้วย” เสียงตอบ รับที่เกิดขึ้นจากผู้ฟังรายการวิทยุได้ถูกบอกเล่าผ่านน้องหญิง นอกจากนี้ วิทยุขยายความดีเยาวชนตำบลถ้ำทองของกลุ่ม เยาวชน ได้ร่วมบันทึกความดี “คนน่านจัดการตนเอง ถวายพ่อหลวงแผ่นดิน” ร่วมกับเครือข่ายสื่อออนไลน์ของมูลนิธิ กระจกเงาอีกด้วย

จึงถือได้ว่า วิทยุขยายความดีเยาวชนตำบลถ้ำทอง กิจกรรมที่เยาวชนได้สื่อสาร ให้ความรู้ บอกเล่าเรื่องราว และขยายความดีของกลุ่มคนต่างรุ่น ต่างวัย ต่างชุมชน ทำให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างหลังเลิกเรียนให้เกิดประโยชน์ต่อ ชุมชนและสังคม ผลผลิตนักสื่อสารที่ดีที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ และยังช่วยขยายความดีที่เกิดขึ้นจากพลังเยาวชน และชุมชนให้กับผู้คนมากมายทั้งในชุมชน ตำบล และอำเภอต่างๆ ในจังหวัดน่าน ที่สามารถรับฟังรายการได้รับรู้และ นำไปเป็นแบบอย่างเพื่อปฏิบัติต่อไป อีกทั้งปัจจุบันสถานีวิทยุของกลุ่มเยาวชนแห่งนี้ ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของจุด เรียนรู้ “พาเรียนรู้...ที่ถ้ำทอง” ให้กับคนต่างถิ่นเพื่อการเรียนรู้จากต้นแบบ นำมาปรับใช้ในพื้นที่ เป็นการถ่ายทอด เทคโนโลยีระหว่างเยาวชนกับชาวบ้าน แม้วันนี้ กิจกรรมของกลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุนไพร จะเกิดขึ้นในช่วงปิดเทอม หรือช่วงวันหยุดยาวๆ ที่มีน้องนุกทำหน้าที่เป็นผู้ช่วย น้องหญิงเป็นแกนนำหลักในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง แต่กิจกรรม บอกเล่า ปลุกจิตสำนึก และขยายความดีของเยาวชนและคนในชุมชนก็ยังเกิดขึ้นเป็นประจำทุกวันด้วยความสนุกสนาน ไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ภูมิใจกับสิ่งที่ทำ และอยากที่จะทำมันต่อไป

ผู้ใหญ่ใจดี... ช่วยขยายพลังเยาวชนนักสื่อสาร

“วันนี้นักการเมือง ได้ยินเสียงเรา พอๆ กับ ขั้วที่จับแยกฝ่าย แต่วันไหนที่หย่อนบัตรแล้ว นักการเมืองจะหุ้อพลังสื่อเท่านั้นที่จะแจ้งให้เจ้าของบัตรรู้ว่า นักการเมืองหุ้อแล้ว เราต้องทำอะไรสักอย่าง” พลังสื่อ พลังชุมชน การเชื่อมโยงเพื่อสร้างพลังของชุมชนด้วยพลังเยาวชนนักสื่อสาร แรงกระเพื่อมจะได้เกิดขึ้น จึงร่วมสร้างพลังชุมชนผ่านสื่อ วิทยุขยายความดีเยาวชนตำบลถิมตอง

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุนจากอดีตสู่ปัจจุบัน เกิดขึ้นได้จากการหนุนเสริมและสนับสนุนการคิด การลงมือปฏิบัติ และการแก้ไขปัญหาจากกลุ่มผู้ใหญ่ใจดีทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่เห็นถึงพลังเสียงเล็กๆ ของเยาวชนที่สามารถช่วยผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้เกิดขึ้นทั้งในระดับครอบครัวจนถึงระดับจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการชักนำและชี้แนะให้เยาวชนได้คิดและสร้างกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนบนต้นทุนเดิมในชุมชนและสภาพปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น ทำให้เยาวชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ร่วมอนุรักษ์ลุ่มน้ำสมุน และร่วมพัฒนาชุมชนของตนเองได้จากการขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนจากอาจารย์สุเรียน และการหยิบยื่นโอกาสให้กลุ่มเยาวชนมีกิจกรรมเกิดขึ้นจริง จึงเป็นเสมือนพี่เลี้ยงที่คอยช่วยรดน้ำใส่ปุ๋ยให้กับกลุ่มต้นกล้าต้นเล็กเหล่านี้ได้เติบโต และการสนับสนุนจากพ่อแม่ที่คอยสนับสนุนด้านความคิด ให้คำแนะนำ ชี้แนะต่างๆ อีกทั้งผู้ปกครองหลายคนกลายเป็นกำลังสำคัญที่คอยสนับสนุนแรงกำลังช่วยจัดกิจกรรม และสนับสนุนให้ลูกหลานได้เข้ามารวมกลุ่มทำกิจกรรม คอยไปรับไปส่งในระหว่างเข้าร่วมทำกิจกรรม นอกจากนี้ การชื่นชม การให้กำลังใจ การแบ่งผลผลิตทางการเกษตรให้กับกลุ่มเยาวชนได้รับประทานระหว่างทำกิจกรรม และการให้ความสำคัญกับเด็กๆ ของผู้นำชุมชน และการให้สิทธิและเสียงกับเยาวชน โดยให้โควตาเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของสภาประชาชนตำบลถิมตอง ด้วยเห็นถึงพลังการทำกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน เกิดการยอมรับในกลุ่มของผู้ใหญ่ เป็นการตอกย้ำสนับสนุนการทำกิจกรรมดีๆ ของกลุ่มเยาวชน จึงกลายเป็นพลังส่งให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจกับสิ่งที่พวกเขา กำลังทำในสังคมและเห็นคุณค่าของตนเอง

“การจัดงานวันเด็ก ผู้ใหญ่หลายคนเห็น เยาวชนเป็นพิธีกร ชื่นชม ละอ่อนขนาดนี้ ทำได้ ทำได้ดี เกิดการชื่นชมอยากให้กลุ่มเยาวชนได้เป็นแบบอย่างให้กลุ่มอื่นได้มาดู” กลุ่มผู้ใหญ่กล่าวแสดงความภาคภูมิใจเล็กๆ ต่อต้นกล้าต้นเล็กๆ “กลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำ สมุน” ที่กำลังเติบโตที่ลุ่มน้ำสมุนแห่งนี้

เกือบ 3 ปี...กับการเติบโตขยายความดีของ “เยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน”

“รุ่น 1 คิด รุ่น 2 ทำ รุ่น 3 ขยายผล” นี้คือรูปแบบการขับเคลื่อนงานและการส่งไม้ต่อจากรุ่นสู่รุ่นที่มีช่วงเวลารเปลี่ยนผ่านไม่ห่างกันมากนักของกลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน เกือบ 3 ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันนี้ การคิดริเริ่มและช่วยกันผลักดันให้เกิดการขยับและขับเคลื่อนงานจากแกนนำรุ่น 1 ผลักดันสู่การลงมือทำกิจกรรมให้เกิดผลในรุ่นที่ 2 ด้วยต้องออกไปเรียนต่อนอกชุมชน เมื่อเกิดผลการเปลี่ยนผ่านการทำงานจากรุ่น 2 สู่รุ่น 3 การขยายผลหรือการทำกิจกรรมอื่นๆ เพื่อผลักดันให้เกิดการดูแลรักษาลุ่มน้ำสมุนและป่าต้นน้ำชุมชนมากขึ้น ที่กลายเป็น

ภาระหน้าที่ของแกนนำ รุ่นที่ 3 แม้ว่าปัจจุบันนี้กลุ่มเยาวชนแกนนำรุ่น 3 จะขยายผลให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ได้ไม่มากนัก แต่ผลจากการขับเคลื่อนของกลุ่มทำให้กลุ่มเยาวชนได้รับการยอมรับจากผู้ใหญ่ในหลายระดับทั้งคนในครอบครัว ชุมชน ตำบล และจังหวัด

การเปลี่ยนแปลงมากมายเกิดขึ้นกับเยาวชน หลายคนเดิมที่เป็นคนที่ไม่มีความสนใจ ไม่ค่อยทำอะไร ไม่ค่อยฟังใคร ที่สำคัญคือ “เอาแต่ใจตนเอง” เมื่อเข้ามานั่งอยู่หน้าไมค์ ถูกหลายคนเรียกว่า “ดีเจ” ต้องรับฟังเสียงโทรศัพท์ที่โทรเข้ามาในรายการทั้ง ขอเพลง ชื่นชม ให้กำลังใจ แม้กระทั่งกล่าวตำหนิ ทำให้เริ่มคิดและพิจารณาแล้วว่าคนแต่ละคนมีความต้องการต่างกัน เราจะทำให้ถูกใจคนทุกคนนั้นเป็นไปได้ แม้แต่เราบางครั้งเรายังตามใจตนเองทั้งหมดไม่ได้ ความคิดจึงเปลี่ยนไป ทำให้พฤติกรรมถูกปรับเปลี่ยน จากไม่เคยฟังคนอื่นเป็น “ใจกว้างยอมรับความคิดของคนอื่น ตนเองไม่ถูกต้องเสมอไป” จากพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของเยาวชน พ่อแม่เริ่มสนใจในการเปลี่ยนแปลงของลูกหลาน เรื่องทุกเรื่องที่ผ่านมาจากปากลูกพ่อกับแม่จึงฟังทุกคำ และหลายครั้งหลายคำที่เยาวชนพูดถึงโทษของเหล่าที่มีต่อร่างกาย ครอบครัว ชุมชน ทำให้พ่อแม่และแม่ตกใจว่าลูกภูษาขนาดนี้เขี้ยวหรือ การอดและเลิกเหล้าของพ่อแม่จึงเกิดขึ้น ชีวิต ครอบครัวของเยาวชนหลายคนจึงเปลี่ยน หรือแม้หลายคนเป็นเด็กที่ไม่พูด ซื่อๆ มองหน้ายิ้มและหลบตาเป็นบุคลิกของเยาวชนหลายคน ที่เพิ่งเริ่มเข้ามาในกลุ่ม ถึงแม้จะเป็นวัยรุ่น วัยที่อยากเรียนรู้แต่ไม่เคยแสดงออก เมื่อได้พูดคุยกับคนฟังนานวันเข้าความกล้าและอยากแลกเปลี่ยนจึงเกิดขึ้น วันนี้ เยาวชนหลายคน เป็นนักสื่อสารเยาวชนที่มีการพัฒนาตัวที่ดีเยี่ยม ประเด็นการนำเสนอถึงใจและถูกใจคนฟังเสมอ เพราะพวกเขาว่าต้องพูดในสิ่งที่คนฟังอยากฟัง ไม่ใช่การพูดในสิ่งที่ตนเองอยากพูด และที่สำคัญทุกถ้อยคำความคิด และคำคมในห้วงสังขจึงเป็นสิ่งที่ออกมาจากใจของเยาวชน ถึงแม้จะเก็บมาจากหลายที่ แต่ก็กลั่นมาจากการกระทำทั้งสิ้น เช่น คำพูดก่อนพูดเราเป็นนาย แต่เมื่อพูดไปแล้วคำพูดเป็นนายเรา เมื่อเราพูดออกจากใจ คนฟังก็จะฟังด้วยใจ เมื่อเรายิ้มให้ไมค์เสียงเราจะยิ้มได้ ออก 1 ปาก เข้าแสนหู เป็นต้น รวมทั้งความสัมพันธ์ที่เกิดจากวิถีการทำงานที่เปลี่ยนไปหลังจากทำกิจกรรมอนุรักษ์พันธุ์ข้าวจึงเกิดการเรียนรู้ พ่อแม่เริ่มตระหนักว่าต้องนำลูกเข้าไปเรียนรู้ในนาแทนการผลักให้เรียนพิเศษ ส่งไปกวดวิชา เพื่อส่งเข้าระบบอุตสาหกรรม ในขณะที่เยาวชนเมื่อได้สัมผัสชีวิตที่เหน็ดเหนื่อยของพ่อแม่ในการทำนา การฟุ่มเฟือยกับวัตถุจึงเกิดสำนึกในเด็ก มีหลายคนพูดตรงกันว่า “เรามาหาแค่ 2 ชั่วโมง เราร้อนขนาดนี้ พ่อแม่อยู่ทั้งวัน ทั้งปี พ่อแม่จะร้อนขนาดไหน เงินทุกบาทที่เราใช้อย่างสบายมาจากเหงื่อของพ่อแม่...” เกิดการพูดคุย รัก เข้าใจ เอื้ออาทร และสืบสานวิถีในนา

ปัจจุบันกลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุนมีโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจน มีที่ปรึกษา มีผู้ประสานงานกลาง มีผู้ประสานในชุมชนทั้ง 8 ชุมชน (บ้านถิมตอง บ้านเขื่อนแก้ว บ้านวังซ้อน บ้านนาท่อเตน บ้านฝาก บ้านดอนดินตอง บ้างกิ่งป่าห้า บ้านใหม่สุขสรรค์) ในตำบล แต่การขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่มยังขาดความต่อเนื่อง อาจจะเป็นด้วยเหตุผลต่างๆ มากมาย อาทิ ความห่างเหินของสมาชิกในกลุ่มเริ่มมีมากขึ้น ด้วยการพบเจอพบปะพูดคุยเกิดขึ้นน้อยครั้ง ยกเว้นมีจัดกิจกรรมจึงนัดประชุมพูดคุยเฉพาะแกนนำหลักๆ เพียง 5 คน เพื่อร่วมพูดคุยสิ่งที่จะทำและแบ่งหน้าที่กันเตรียมงาน เวลาว่างที่ไม่ตรงกัน ทำให้กิจกรรมของกลุ่มจะเกิดขึ้นในช่วงปิดภาคเรียนเท่านั้น อีกทั้งเมื่อมีกิจกรรมผู้ประสานงานกลางอย่างน้องหญิง จะทำหน้าที่ประสานงานต่อไปยังผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้ส่งตัวแทนเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน แต่ความสนใจของเด็กเยาวชนที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรมอย่างจริงจัง มีเพียงน้อยนิด และเป็นกลุ่มเยาวชนคนเดิมๆ ดังนั้นการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป จึงเป็นการหากิจกรรมที่พัฒนาต่อยอดทักษะการทำงานของเยาวชนกลุ่มเดิมๆ

“การขยายกลุ่มเป้าหมายใหม่ให้เข้าร่วมกิจกรรมอาจจะยากเพราะพวกเขาไม่สนใจ เลยใช้กลุ่มเป้าหมายเดิม มันเลือกไม่ได้ว่าจะเอาคนเดิม คนใหม่ แต่พวกเราแก้ไขด้วยการจัดกิจกรรมใหม่ๆ บ้าง เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้เพิ่ม ส่วนกิจกรรมที่เกิดขึ้นจะถูกจัดในวันหยุด หรือปิดเทอมเท่านั้น” คำบอกเล่าของน้องหญิงถึงปัญหาที่กำลังพบเจอและแนวทางที่ร่วมกันแก้ไข

ณ วันนี้ กลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน มีโครงการผลักดันจากผู้ใหญ่ใจดีเพื่อให้พวกเขาได้เติบโตเพียงอย่างเดียว แต่ใช้พลังของพวกเขาเอง รวมพลังกันขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยยังคงมีอาจารย์สุเรียนให้คำปรึกษาและชี้แนะ เมื่อโอกาสทำให้แกนนำที่ออกไปเรียนต่อภายนอกได้กลับมารวมตัวกันในระหว่างที่กลับมาเยี่ยมบ้านช่วงปิดเทอม บอกเล่าถึงผลพวงที่เกิดขึ้นกับพวกเขาจากการเคยเข้าร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุนสู่กันฟัง “สิ่งที่เขาทำตอนอยู่ในกลุ่ม ทำให้เขามีความมั่นใจมากขึ้นที่จะทำกิจกรรมกับเพื่อนๆ ในระดับอุดมศึกษา น้องชลกลายเป็นคณะกรรมการของสโมสรนักศึกษา น้องฟ้า เป็นแกนนำในการรณรงค์ไม่ดื่มเหล้า ด้วยความมั่นใจว่าตัวเองเคยทำกิจกรรมมา ก็น่าจะทำกิจกรรมในรั้วมหาวิทยาลัยได้ จึงก้าวขึ้นเป็นแกนนำในรั้วมหาวิทยาลัย” เสียงบอกเล่าผ่านอาจารย์สุเรียน ซึ่งเป็นสิ่งตอกย้ำที่ทำให้เยาวชนเห็นถึงประโยชน์ที่ได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อนๆ และผลักดันให้แกนนำเหล่านั้น หันกลับมามองการทำงานของกลุ่มเยาวชนและอยากเข้ามามีบทบาทในการผลักดันให้กลุ่มเยาวชนกลุ่มนี้ขับเคลื่อนงานกันต่อไป พี่เยาวชนแกนนำรุ่นแรกๆ จึงกลับมาชวนน้องๆ เยาวชนแกนนำรุ่นปัจจุบันนั่งคิดนั่งคุยเพื่อจะร่วมกันแก้ปัญหาและช่วยกันขับเคลื่อนงานกัน โดยพี่ๆ บอกเล่าถึงผลพวงที่เกิดขึ้นในรั้วมหาวิทยาลัย ประสบการณ์การรวมกลุ่มในช่วงแรกของกลุ่มเยาวชน และการแนะนำแนวทางการทำกิจกรรมสู่ห้องๆ เยาวชน เพื่อให้กลุ่มเยาวชนสามารถรวมตัวกันต่อไป “เราอยู่ได้เพราะมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ทั้งการรณรงค์เรื่องการงดเหล้าและสิ่งแวดล้อม ถ้าไม่ทำกิจกรรมต่อเนื่องความคุ้นเคยก็หมดไป ให้ทำทุกเรื่องไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องสิ่งแวดล้อม ก็จะช่วยสร้างความคุ้นเคย ความสนิทสนมให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม และสามารถขับเคลื่อนงาน ดังนั้นการมีกิจกรรมต่อเนื่องจะเป็นตัวช่วยผลักดันให้เกิดการทำงานได้เต็มความสามารถ” คำบอกเล่าผ่านน้องหญิง

แม้จะพบเจอปัญหาอุปสรรคมากมายแต่ “เยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน” ยังคงต้องเดินทางขับเคลื่อนกิจกรรม “ขยายความดี สร้างพลังเยาวชน ฮักน้ำ ฮักป่า ฮักชุมชน” ของพวกเขาให้ถึงฝั่งฝันต่อไป ด้วยการรวมพลังของแกนนำรุ่นต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น และสร้างกิจกรรมให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความสัมพันธ์และพลังของเยาวชน อีกทั้งการผลักดันจากผู้ใหญ่ใจดีให้พวกเขาทำกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง เกิดเป็นพลังนักสื่อสารช่วยผลักดันงานอนุรักษ์ “ป่าไม้ ต้นน้ำ และสิ่งแวดล้อม” กันต่อไป

ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จของกลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน:

ในการค้นหาปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ จากกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดค่ายและการจัดเวทีร่วมของเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน

- “สื่อวิทยุขยายความดีเยาวชนตำบลถ้ำมด” เป็นเครื่องมือของเยาวชนเอง ที่สามารถใช้เป็นช่องทางในการแก้ไขปัญหา ด้วยการบอกเล่าผ่านเสียงใสๆ ตามวัย และขยายความดีที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายที่ทำให้คนในครอบครัวเลิกเหล้า ผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาคาความเสื่อมโทรมของกลุ่มน้ำสมุนในระดับจังหวัด
- การยอมรับในสิทธิ และการรับฟังเสียงสะท้อนของเยาวชนจากสภาประชาชนและผู้ใหญ่ใจดีทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล และจังหวัด การเปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ผลักดันให้พวกเขาเห็นถึงคุณค่าของตัวเอง ภาคภูมิใจกับสิ่งที่ทำและพร้อมที่จะนำสิ่งที่เกิดขึ้นมาบอกเล่าขยายความดีต่อไปสู่สาธารณชน
- การหนุนเสริมจากพี่เลี้ยงในพื้นที่ ที่มีความพร้อมและมีศักยภาพ มีทักษะในการสร้างกระบวนการคิด และการวิเคราะห์ ส่งผลให้เยาวชนมีกระบวนการคิดงานบนพื้นฐานทางสังคม ทำกิจกรรมที่จะหนุนเสริมให้เกิดการดูแลอนุรักษ์สายน้ำสายสำคัญของชุมชน
- การสนับสนุน หนุนเสริมทักษะ และพัฒนาศักยภาพจากองค์กรภายนอกชุมชน อย่างสื่อสาธารณะ นักข่าวพลเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ที่เข้ามาจัดกระบวนการพัฒนาทักษะนักสื่อสาร

การลุกขึ้นเป็นผู้ “ทำสื่อที่ดี” จากการนำเนื้อหาสิ่งดีๆ ที่มีอยู่ในชุมชนที่ไม่เคยปรากฏในสื่ออื่นๆ ออกมานำเสนอเปิดพื้นที่เรียนรู้สิ่งดีๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ทำให้เยาวชนสนุกและได้เรียนรู้สิ่งดีๆ ในชุมชนมากมาย นอกจากเยาวชนได้เรียนรู้สิ่งดีที่มีความภาคภูมิใจในชุมชนแล้ว เยาวชนยังได้เรียนรู้เท่าทันการโฆษณาอันจะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในการบริโภคสื่ออื่นต่อไป “**แรงกระเพื่อมความดี**” ที่เด็กๆ เยาวชนลุกขึ้น เมื่อได้แรงหนุนจากผู้ใหญ่ใจดีประกอบกับการใช้พลังแห่งความสร้างสรรค์และบริสุทธิ์ของเด็กๆ เยาวชน ความดีจึงเพิ่มและขยายอย่างรวดเร็ว ถึงวันนี้กลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุนที่กำลังเติบโตอย่างช้าๆ ฝ่าแรงเสียดทานเพื่อความแข็งแกร่งของลำต้น อาจจะเป็นพลังแห่งอนาคตของตำบลถ้ำมด จังหวัดน่าน และประเทศชาติสืบไป

ต้นแบบ...กับการเปลี่ยนแปลง

นางสาวรุ่งนภา น้อยคำ หรือ “น้องหญิง” อายุ 21 ปี กำลังเรียนอยู่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จ.นครราชสีมา สาขาบริหารธุรกิจระบบสารสนเทศคอมพิวเตอร์

น้องหญิง เด็กสาววัยใส อายุ 18 ปี ตัดสินใจเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา เธอย้ายออกจากบ้านในจังหวัดเชียงรายและเลือกที่จะเข้ามาศึกษาต่อในรั้วมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมา น้อยคนนี่จึงต้องมาอาศัยอยู่ที่บ้านหน้าของเธอในชุมชนบ้านถิมตอง อำเภอเมืองนครราชสีมา ซึ่งกลายเป็นที่พักพิงแห่งใหม่ ที่มีวิถีชีวิตชุมชน ทำการเกษตร ทำนา เหมือนกับบ้านของเธอ

น้องหญิงเข้ามาช่วยเหลือนางกลุ่มเยาวชนเครือข่ายถิมตองในฐานะหลานอาจารย์สุเรียนและอาศัยอยู่บ้านหลังเดียวกัน ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2552 น้องหญิงได้ช่วยกิจกรรมของกลุ่มตามที่นำบอก หรือขอร้องให้ช่วย ทำให้เธอได้เรียนรู้ “ดูๆ เขา จากที่ไม่เคยทำแบบนี้ พอไปอยู่ โอ้โห หลายกลุ่ม เด็กน่านเก่ง รวมกันทำกิจกรรมมากมาย แต่เราโตทำอะไรไม่ได้ ก็เรียนรู้ไปเรื่อยๆ” จนเมื่อปี 2553 แกนนำรุ่นที่ 2 ต้องออกไปเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่ พอมีทักษะ พอมีความรู้ และโตพอที่จะขึ้นมาเป็นแกนนำได้ หญิงจึงเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกลุ่มเยาวชน และแกนนำหลักที่จะพาเยาวชนกลุ่มขับเคลื่อนกิจกรรมกันจากการผลักดันของอาจารย์สุเรียน และด้วยเห็นหน้าชายเป็นต้นแบบ “เห็นเขาทำแบบนั้น มีความสุข ใช้ชีวิตสบายๆ อยู่ร่วมกับคนในชุมชน อยู่ในชุมชนที่ตัวเองรัก” นอกจากนี้น้องหญิงยังเล่าให้ฟังถึงแรงจูงใจที่ทำให้เธอเข้ามาทำงานกับกลุ่มเพื่อนเยาวชนว่า “ตอนแรก หนูเพียงต้องการแบ่งเบาภาระงานของน้า แต่ไม่ได้คิดถึงเรื่องรักชุมชนเลยคะ เพราะมันไม่ใช่ชุมชนของเรา ทำทุกอย่างที่น้าบอก” แต่เมื่อได้ทำกิจกรรมอยู่ในชุมชนมากกว่า 2 ปี ความรู้สึกจึงเปลี่ยนไป “เรากลายเป็นส่วนหนึ่งในชุมชน คนในชุมชนรู้จักเราหมดเลย พอทำได้เขาก็รู้จักเรา ขอความช่วยเหลือคอยงานกัน ทำให้ชอบ เหมือนเราได้คลุกคลีกับชาวบ้าน เราได้เห็นเขาทำ” น้องหญิงมีความสุขและอยากที่จะขับเคลื่อนงานของเยาวชนต่อไป และเริ่มคิดที่จะกลับไปมองบ้านเกิดตนเอง “มาเปรียบเทียบกับหมู่บ้านเราที่อยู่มาตั้งแต่เกิด และบ้านที่เราเพิ่งเข้ามาอยู่ ทำไมบ้านเกิดเราไม่เป็นแบบนี้” ถึงแม้ตอนนี้ยังไม่คิดที่จะกลับไปทำกิจกรรมในบ้านเกิด เพราะด้วยที่นั่นยังไม่มียุวกกลุ่มเด็กที่สนใจรวมกลุ่มทำกิจกรรม และยังไม่มองว่าจะเริ่มต้นอย่างไร

บทบาทหน้าที่หลักของน้องหญิง คือ เป็นผู้ประสานงานเยาวชน ทั้ง 8 หมู่บ้านเครือข่ายในการทำกิจกรรม เป็นพี่เลี้ยงและจัดเตรียมเอกสาร เมื่อมีกิจกรรม เป็นตัวแทนออกไปร่วมเวทีเรียนรู้ เธอจะเป็นตัวแทน 1 ใน 2 หรือ 3 คน ก็แล้วแต่ แต่ต้องมีน้องหญิงทุกครั้ง “เพราะหนูอยู่บ้านตลอด เจอคนแรก ไปหาเพื่อนเพิ่ม เพื่อนที่ต้องพาไปด้วยคือน้องนุก ด้วยสนิทกัน” น้องหญิงจึงไม่มีบทบาทหน้าที่ที่ตายตัว “เวลาไหนทำอะไรไหนได้ก็ทำ” ทั้งนี้น้องหญิงยังได้นำความรู้และทักษะจากรั้วมหาวิทยาลัยที่เธอกำลังเรียนอยู่มาทำหน้าที่ฝ่ายเทคนิคของสถานีวิทยุขยายความดีเยาวชนถิมตองอีกด้วย นอกจากนี้ในระหว่างที่เธอเข้ามารับบทบาทแกนนำหลัก น้องหญิงได้เรียนรู้ระหว่างทางจากการทำกิจกรรมในชุมชนหรือออกไปเรียนรู้นอกชุมชน ทำให้น้องหญิงเข้าใจกระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรมมากขึ้น รู้จักบุคคลต่างๆ มากขึ้น รู้จักวิถีชีวิตของคนถิมตอง ได้เรียนรู้ประเพณี มีภาวะผู้นำมากขึ้น กล้าคิด กล้าทำมากขึ้น จนทำให้น้องหญิงกลายเป็นที่ปรึกษาให้กับเยาวชนนักจัดรายการที่จะแนะนำหัวข้อและการลำดับประเด็นที่จะนำไปออกรายการวิทยุ

ณ วันนี้ น้องหญิง หวังว่าอนาคตของกลุ่มเยาวชนเครือข่ายถิมตอง จะเป็นกลุ่มเยาวชนต้นแบบและเป็นแกนนำหลักให้เยาวชนรุ่นต่อไปได้ดำเนินรอยตาม

นางสาวสุทธิดา คำพลา หรือ “น้องนุ๊ก” อายุ 16 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยาคาร จังหวัดน่าน

เด็กหญิงตัวเล็กๆ วิ่งเล่นและเป็นเพื่อนเล่นกับเด็กสาวที่สูงวัยกว่ามีบ้านติดกัน ที่เธอเรียกชื่อว่า “พีซล” เด็กผู้หญิงที่เป็นต้นแบบของน้องนุ๊ก ได้เห็นพีซลทำกิจกรรมกับเพื่อนๆ ได้ไปอบรม ได้พบเพื่อนใหม่และไปเที่ยวตามที่ต่างๆ จึงอยากเป็นอย่างพีซลบ้าง เมื่อน้องนุ๊ก เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เธอจึงได้ตัดสินใจเข้าร่วมเป็นนักจัดรายการวิทยุ รุ่นที่ 2 ของสถานีวิทยุขยายความดีเยาวชนตำบลถิมตอง

หลังจากการเข้ามาเชิญชวนของอาจารย์สุเรียน ด้วยเห็นว่า “มันน่าสนใจ อยู่บ้านเฉยๆ อยากรใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ พ่อแม่อยากให้ออกไปรวมกลุ่มกับเพื่อน ทำกิจกรรมเพื่อชุมชนบ้าง” ในเวลาต่อมา น้องนุ๊กจึงได้เข้าไปจัดรายการวิทยุหลังเลิกเรียน น้องนุ๊กเริ่มต้นด้วยรายการเล่านิทาน มีเพื่อนๆ ร่วมจัดหลายคนแบ่งกันเป็นตัวละคร น้องนุ๊กรับหน้าที่เป็นคนบรรยาย “ส่วนมากนิทานที่นำมาเล่า จะเป็นสุภาษิตสอนใจเด็กๆ การ์ตูนวิทยาศาสตร์ เช่น ตะลุยขั้วโลกเหนือ ขั้วโลกใต้ หรือนิทานที่มีตัวละคร 3-4 คน” สาวน้อยคนนี้ยังคงทำหน้าที่ของเธอหลังจากเสร็จสิ้นภารกิจการเรียนในแต่ละวัน ผ่านไปหนึ่งปีกับการร่วมจัดรายการวิทยุกับเพื่อนๆ พีๆ น้องนุ๊กก็เข้ามารับผิดชอบกิจกรรมอื่น ๆ ภายในกลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน เช่น เข้าร่วมการฝึกอบรมการเป็นเยาวชน นักสื่อสารค่ายเยาวชนต้านภัยยาเสพติด นั่นคือ บทบาทหน้าที่ที่น้องนุ๊กต้องเป็นตัวแทนของกลุ่มเยาวชนออกไปเรียนรู้ภายนอกเมื่อพีๆ แขนงนำรุ่นแรกๆ ติดตามกิจการเรียน หรือออกไปเรียนต่อในต่างจังหวัด น้องนุ๊กได้นำประสบการณ์และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมการฝึกอบรมมาทำกิจกรรมและพัฒนาางานของตนเอง ทั้งการจัดค่ายอบรมนักจัดรายการให้กับเด็กๆ และผู้ใหญ่ในชุมชน และทำหน้าที่เขียนสคริปต์ให้กับเพื่อนๆ ดีใจในสถานี น้องนุ๊กกลายเป็นแกนนำรุ่นต่อมา ปัจจุบันน้องนุ๊กจะเข้าไปร่วมจัดรายการบ้างแต่มีใช้ตัวหลักเหมือนเมื่อก่อนโดยจะนำเรื่องสุภาพไปบอกเล่าผ่านรายการวิทยุ

บทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มเยาวชนอาจจะไม่ตายตัว ส่วนใหญ่จะเป็นตัวแทนกลุ่มเยาวชนไปเข้าร่วมอบรมต่างๆ เป็นตัวแทนไปเข้าค่าย และเมื่อกลุ่มเยาวชนมีกิจกรรมจัดค่ายน้องนุ๊กจะทำหน้าที่เป็นช่างภาพให้กับกลุ่มเยาวชน การเปลี่ยนแปลงมากมายที่เกิดขึ้นแล้วและกำลังเกิดขึ้นกับน้องนุ๊ก สาวน้อยคนนี้รู้สึกที่ “ตัวเองกล้าแสดงออก พูดจาได้ ฉลาดและซัดต้อยซัดคำมากขึ้น” ผลการทำกิจกรรมกับเพื่อนในกลุ่ม ยังทำให้น้องนุ๊กมักจะเป็นตัวแทนนำเสนองานกลุ่มในห้องเรียนของเธออีกด้วย หรือมีบ้างบางครั้งที่ได้นำเรื่องราวที่ทำกิจกรรมในกลุ่มเยาวชนไปเขียนเรียงความเป็นผลงานส่งคุณครู นอกจากนี้ น้องนุ๊ก ยังรู้สึกว่าการทำกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน กำลังส่งผลให้คนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของพลังเยาวชนของพวกเขา “เปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชนอย่างเรามีสิทธิ มีเสียง ได้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ” อีกทั้งคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านมากขึ้น น้องนุ๊กสนุกกับสิ่งที่ทำและชอบที่จะทำกิจกรรมกับเพื่อนๆ ในกลุ่มเยาวชน “ทำแล้วได้เจอเพื่อนใหม่ ทำแล้วดีกับตัวเราเอง ดีกับคนอื่นด้วย” น้องนุ๊กจึงฝันว่าในอนาคตกลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุนจะเข้มแข็ง มีการรวมตัวอย่างจริงจังมากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมต่อไป

อนาคต น้องนุ๊กอยากจะเรียนต่อพยาบาล และหวังว่าจะได้กลับมาอยู่ในชุมชนแห่งนี้ กลับมาขับเคลื่อนกิจกรรมต่อเหมือนพีๆ แขนงนำรุ่นแรกๆ ซึ่งกำลังเป็นต้นแบบให้เธอเห็น

“เราต้องกลับบ้าน กลุ่มเยาวชนเราอยู่ที่นั่นอยู่ที่บ้านของเรา ถิ่นกำเนิดของเรา ยิ่งไงก็ต้องกลับมาอยู่บ้าน พัฒนาบ้าน”

พี่เลี้ยง...ผู้ผลักดัน

นายสุเรียน วงศ์เบ็ง หรือ “อาจารย์สุเรียน” อายุ 40 ปี อดีตอาจารย์มหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นเกษตรกร และอาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยชีวิต

อาจารย์สุเรียน ได้ผันเปลี่ยนชีวิตจากอาจารย์มหาวิทยาลัยสงฆ์ มาทำไร่ ทำนา และเป็นอาสาสมัคร “ฮักเมืองน่าน” ปัจจุบันอาจารย์สุเรียนจึงใช้ชีวิตเป็นเกษตรกร และทำงานพัฒนาชุมชนและกลุ่มเยาวชนอยู่ในบ้านถืมตอง ตำบลถืมตอง จังหวัดน่าน นอกจากนี้ชายวัยกลางคนๆ นี้ ยังเปิดบ้านของตนเอง และใช้บ้านตัวเองเป็นที่พูดคุย พบปะของเด็กในชุมชน พวกเขาได้มาใช้คอมพิวเตอร์ นั่งพูดคุย ทำการบ้าน และเล่นอยู่ใต้ถุนบ้าน

บทบาทหน้าที่ในฐานะพี่เลี้ยงและผู้ผลักดันกลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน ตั้งแต่อาจารย์กลายเป็นที่ปรึกษาของกลุ่มเยาวชนในชุมชนที่อยากรวมตัวทำกิจกรรมเพื่อบอกเล่าความรู้สึกต่อปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับครอบครัวให้ผู้ใหญ่ได้รับรู้ อาจารย์สุเรียน ได้ใช้ประสบการณ์และการรู้จักกับผู้คนมากมายดำเนินการช่วยประสานงานเพื่อให้เกิดวิทยุขยายความดีเยาวชนตำบลถืมตองที่จะเป็นสื่อให้เด็ก ๆ ได้ถ่ายทอดความคิด บอกเล่าความรู้สึก และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาครอบครัวและชุมชน โดยการขอรับบริจาคอุปกรณ์วิทยุที่ไม่ใช้งานแล้วจากมูลนิธิหม่อมเจ้าหญิงจันทร์จรัสศรียุคล ให้กับเยาวชนได้จัดรายการ นอกจากนี้อาจารย์สุเรียนยังคอยให้คำปรึกษาในการขับเคลื่อนกิจกรรม เพื่อให้เกิดความหลากหลาย ไม่น่าเบื่อหน่าย จากการชวนคิดชวนคุย ผลักดันให้เยาวชนคิดงานบนพื้นฐานต้นทุนของชุมชนและตัวเยาวชนเอง “บ้านเรามีอะไร” อีกทั้งอาจารย์สุเรียนยังทำหน้าที่ประสานงานให้เกิดกิจกรรมต่างๆ และพยายามหากิจกรรมมาสนับสนุนเมื่อเยาวชนอยากทำ “หากิจกรรมมาให้เขาทำตามที่เขาคิด”

ความรู้สึกดีใจ ความภาคภูมิใจกับสิ่งที่ได้มีส่วนร่วมผลักดันการขับเคลื่อนของกลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน เมื่อได้เห็นเยาวชนประสบความสำเร็จ เห็นเยาวชนแกนนำออกไปเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา “ถ้าอาจารย์ไม่ให้โอกาสคงไม่กล้าที่จะพูด ตอนนี้ พูดได้ดีขึ้นกว่าเดิม ดีกว่าเพื่อนๆ ที่ไม่ได้พูด” คือเสียงบอกเล่าของเยาวชนต่ออาจารย์สุเรียน เมื่อได้เห็นความสำเร็จของเยาวชนที่กำลังเติบโต อาจารย์สุเรียนจึงยังคงตั้งมั่นที่จะพยายามชักชวนเด็ก ๆ ในชุมชนรุ่นหลังๆ เข้ามาร่วมทำกิจกรรมกันต่อไป

กลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน

ผู้ประสานงาน คุณรุ่งนภา หน่อคำ

ที่อยู่ 34 หมู่ 1 ตำบลถืมตอง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน 55000

โทรศัพท์ 08 6080 5640 E-mail : ying_rungnapa@hotmail.com